

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU
REPUBLIKE HRVATSKE
CROATIAN BUREAU OF STATISTICS

Model diferencijacije urbanih, ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj

*The Model for the Differentiation of Urban,
Rural and Semi-Urban Settlements in the
Republic of Croatia*

Metodološke upute 67
Methodological Guidelines 67

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU
REPUBLIKE HRVATSKE
CROATIAN BUREAU OF STATISTICS

Model diferencijacije urbanih, ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj

*The Model for the Differentiation of Urban,
Rural and Semi-Urban Settlements in the
Republic of Croatia*

Metodološke upute 67
Methodological Guidelines 67

Izdaje i tiska Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, Ilica 3, p. p. 80.
Published and printed by the Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, Ilica 3, P. O. B. 80
Telefon/ Phone: +385 (0) 1 4806-111
Telefaks/ Fax: +385 (0) 1 4817-666
Elektronička pošta/ E-mail: ured@dzs.hr
Internetske stranice/ Web site: <http://www.dzs.hr>

Odgovara ravnatelj dr. sc. Ivan Kovač.
Person responsible: Dr. Ivan Kovač, Ph.D., Director General

Priredili: Članovi Radne grupe za određivanje kriterija tipizacije naselja (urbana i ruralna):
Prepared by: Members of the Working Group for Determination of Criterion for Settlement Standardization (urban and rural):
Državni zavod za statistiku/ *Croatian Bureau of Statistics:*
Branko Crkvenčić – voditelj/ *Head*, Mirjana Lipovšćak, Ivana Buršić, Juraj Kusanović
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu/ *Faculty of Economics and Business:*
prof. dr. sc. Jakov Gelo/ *Professor Jakov Gelo, Ph.D.*
Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Faculty of Science, University of Zagreb: prof. dr. sc. Dane Pejnović/ *Professor Dane Pejnović, Ph. D.*
Ministarstvo uprave/ *Ministry of Public Administration:* Katarina Serdar
Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva/ *Ministry of Environmental Protection,*
Physical Planning and Construction: Ratko Cimmermann
Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja/ *Ministry of Agriculture,*
Fisheries and Rural Development: Jasna Putar
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva/ *Ministry of Agriculture,*
Forestry and Water Management: Natalija Fundurulić
Državna geodetska uprava/ *State Geodetic Administration:* Antonio Šustić, Luka Polić

Redaktori:
Sub-editors: Žaklina Čizmović, Dubravka Rogić-Hadžalić, Branko Crkvenčić

Urednica:
Editor-in-Chief: Ljiljana Ostroški

Lektorica:
Language Editor: Maja Nemeč

Prijevod:
Translation: AAM Consulting Gallup

Tehnička urednica:
Technical Editor: Ankica Bajzek

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 774978

MOLIMO KORISNIKE DA PRI KORIŠTENJU PODATAKA NAVEDU IZVOR.
USERS ARE KINDLY REQUESTED TO STATE THE SOURCE

Tiskano u 200 primjeraka.
Printed in 200 copies

Obavijesti daje Odjel informacija.
Information is available at the Information Department.

Telefon/ Phone: +385 (0) 1 4806-138, 4806-154, 4811-212
Pretplata publikacija/ *Subscription:* +385 (0) 1 4814-791
Telefaks/ Fax: +385 (0) 1 4806-148, 4806-199
Elektronička pošta/ E-mail: stat.info@dzs.hr

SADRŽAJ CONTENTS

PREDGOVOR <i>PREFACE</i>	5
KRATICE <i>ABBREVIATIONS</i>	6
1. UVOD <i>INTRODUCTION</i>	7
2. SAŽETAK <i>SUMMARY</i>	7
3. POJAM SLUŽBENIH DEFINICIJA URBANIH I RURALNIH NASELJA I PODRUČJA <i>OFFICIAL DEFINITIONS OF URBAN AND RURAL SETTLEMENTS AND AREAS</i>	8
4. OGRANIČENJA PRI IZRADI POPISNE DEFINICIJE URBANIH I RURALNIH NASELJA <i>LIMITATIONS IN FORMING THE CENSUS DEFINITION OF URBAN AND RURAL SETTLEMENTS</i>	9
5. DIFERENCIJACIJA TIPOVA NASELJA U DOSADAŠNJIM POPISIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ <i>DIFFERENTIATION OF SETTLEMENT TYPES IN PREVIOUS CENSUSES IN CROATIA</i>	9
Tablica 1. Model izdvajanja gradskih naselja u Republici Hrvatskoj u 1961. i 1971. <i>Model of identifying urban settlements in Croatia in 1961 and 1971</i>	10
6. KRITERIJI ZA DIFERENCIJACIJU URBANIH, RURALNIH I PRIJELAZNIH NASELJA I PODRUČJA U EUROPSKIM I OSTALIM DRŽAVAMA <i>CRITERIA FOR THE DIFFERENTIATION OF URBAN, RURAL AND SEMI-URBAN SETTLEMENTS AND AREAS IN EUROPEAN AND OTHER COUNTRIES</i>	11
Tablica 2. Usporedba učestalosti korištenja pojedinim kriterijima za definiranje urbanih i ruralnih područja u službenim definicijama <i>Comparison of frequency of using particular criteria to define urban and rural areas in official definitions</i>	11
7. MODEL DIFERENCIJACIJE URBANIH, RURALNIH I PRIJELAZNIH NASELJA U REPUBLICI HRVATSKOJ <i>THE MODEL FOR THE DIFFERENTIATION OF URBAN, RURAL AND SEMI-URBAN SETTLEMENTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA</i>	13
Tablica 3. Model izdvajanja 1. urbanih i 2. ruralnih i prijelaznih naselja <i>Model of identification of 1. urban and 2. rural and semi-urban settlements</i>	14
8. OBRAZLOŽENJE VARIJABLI KORIŠTENIH U IZRADI MODELA DIFERENCIJACIJE URBANIH, RURALNIH I PRIJELAZNIH NASELJA U REPUBLICI HRVATSKOJ <i>EXPLANATION OF VARIABLES USED IN CREATING THE MODEL FOR THE DIFFERENTIATION OF URBAN, RURAL AND SEMI-URBAN SETTLEMENTS IN CROATIA</i>	14
8.1. Upravni status naselja <i>Administrative status of settlements</i>	15
8.2. Veličina naselja (izražena brojem stanovnika naselja) <i>Settlement size (expressed by number of inhabitants in settlement)</i>	15

Tablica 4. Naselja s manje od 2 000 stanovnika (Popis 2001.), sjedišta upravnih gradova <i>Settlements with less than 2 000 inhabitants (2001 Census), seats of administrative towns</i>	16
8.3. Socioekonomska struktura stanovništva i funkcija rada naselja (izražena udjelom zaposlenih mještana koji rade u naselju stanovanja, i to u djelatnostima sekundarnog i tercijarnog sektora <i>Socioeconomic population structure and the employment function of settlements (expressed in the percentage of employed population working in their place of residence, in the secondary and tertiary sector)</i>	16
Tablica 5. Model izdvajanja gradskih naselja u 1981. i 1991. <i>Model of identifying urban settlements in 1981 and 1991</i>	17
Tablica 6. Modificirani model izdvajanja gradskih naselja u 2001. <i>Modified model of identification of urban settlements 2001</i>	17
8.4. Morfološko-fiziomska obilježja naselja (izražena udjelom nepoljoprivrednih kućanstava) <i>Physiognomical i.e. morphological characteristics of settlements (expressed in the percentage of non-agricultural households)</i>	18
9. TESTIRANJE MODELA NA SKUPU U POPISU NASELJA 2001. <i>TESTING THE MODEL ON A SETTLEMENT GROUP IN 2001 CENSUS</i>	19
Tablica 7. Broj gradova, broj i udio gradskog stanovništva 1961. – 2001. <i>Number of towns, number and percentage of urban population 1961-2001</i>	19
DODATAK 1. Tablični prikaz naselja prema klasifikacijskim razredima <i>ANNEX 1 Table overview of settlements according to the classification classes</i>	23
DODATAK 2. Karte urbanih naselja po abecednom redu županija <i>ANNEX 2 Maps of urban settlements according to the alphabetical order of counties</i>	29
10. LITERATURA <i>BIBLIOGRAPHY</i>	39

PREGOVOR

Cilj Radne grupe za određivanje kriterija tipizacije naselja (urbana i ruralna), koju su sačinjavali predstavnici Državnog zavoda za statistiku, Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Ministarstva uprave, Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva te Državne geodetske uprave bio je izraditi kriterije potrebne za određivanje tipa naselja Republike Hrvatske – podjela na urbana i ruralna.

U ovoj publikaciji detaljnije je obrađena problematika diferenciranja urbanih i ruralnih naselja i područja i u Republici Hrvatskoj i u inozemstvu te se iznose argumenti za odabir varijabli upotrijebljenih u predloženoj modelu.

Budući da je Radna grupa započela s radom u isto vrijeme kad i projekt IPA 2008 – Tehnička pomoć pri razvoju odabranih područja statistike – komponenta 3 – Razvoj tehničke dokumentacije i uspostavljanje metodologije za kontrolni Popis 2011., ovom prilikom zahvaljujem AAM Consulting Gallup-u koji je omogućio prijevod i tiskanje ove publikacije.

dr. sc. Ivan Kovač, ravnatelj
Državnog zavoda za statistiku

PREFACE

The Working Group for Determination of Criterion for Settlement Standardization (urban and rural) consisting of representatives of the Croatian Bureau of Statistics, Faculty of Economics and Business in Zagreb, Faculty of Science University of Zagreb, Ministry of Public Administration, Ministry of Environmental Protection, Physical Planning and Construction, Ministry of Agriculture, Fisheries and Rural Development, Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management and State Geodetic Administration, aimed to develop the criteria needed to determine the type of Croatian settlements - the division into urban and rural.

This document covers in more detail the problems of differentiating urban and rural settlements and areas, in the Republic of Croatia and abroad, and provides arguments for the selection of variables used in the proposed model.

Since the Working Group started its work at the same time as the IPA 2008 project – Technical assistance in development of selected areas of statistics – Component 3 – Developing of technical documentation and establishing of methodology for a post-enumeration survey for the 2011 Census I would like to take this opportunity to thank the AAM Gallup Consulting that enabled the translation and printing of this publication.

*Dr. Ivan Kovač, Ph.D., Director General
Croatian Bureau of Statistics*

KRATICE

DZS	Državni zavod za statistiku
Eurostat	Statistički ured Europske unije
GIS	Geografski informacijski sustav
IPA	Instrument za prepristupnu pomoć
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NN	Narodne novine
npr.	na primjer
OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
PMF	Prirodoslovno-matematički fakultet
SAP	savezna autonomna pokrajina
SR	savezna republika
UN	Ujedinjeni narodi

ZNAKOVI

- nema pojave

ABBREVIATIONS

<i>GIS</i>	<i>Geographic Information System</i>
<i>IPA</i>	<i>Instrument for Pre-Accession Assistance</i>
<i>NKD</i>	<i>National Classification of Economic Activities</i>
<i>NN</i>	<i>Official Gazette of the Republic of Croatia</i>
<i>UN</i>	<i>United Nations</i>

SYMBOLS

- *no occurrence*

1. UVOD

Oblikovanje modela diferenciranja 1. urbanih i 2. ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj proizlazi kako iz potrebe brojnih skupina domaćih korisnika proizvoda Državnog zavoda za statistiku tako i zahtjeva međunarodnih statističkih službi i ostalih institucija. Osim toga, izjednačavanje upravne definicije grada (kao teritorijalno-administrativne jedinice) s pojmom gradskog naselja, do kojeg sve učestalije dolazi u medijima, javnosti pa čak i među stručnjacima, izaziva nepotrebne zabune i dovodi do posve pogrešnih zaključaka o teritoriju Republike Hrvatske. Predloženi model rezultat je diskusije Radne skupine za određivanje kriterija za tipizaciju naselja i usuglašavanja nekoliko različitih pristupa problematici popisnih definicija urbanih i ruralnih naselja.

2. SAŽETAK

Model se temelji na shvaćanju grada kao kompaktno sagrađenoga većeg naselja u čijim sekundarnim i tercijarnim djelatnostima radi veći dio aktivnog stanovništva, i to ne samo za vlastite potrebe nego i za potrebe stanovništva šireg prostora. Uz to, grad stanovništvu osigurava i zadovoljavanje životnih potreba kao što su opskrba, promet, obrazovanje, zdravstvena zaštita, dostupnost upravnih i ostalih pravnih usluga i slično (centralne funkcije).

Operacionalizacija iznesene definicije grada u modelu izvršena je upotrebom četiriju varijabli:

1. upravni status naselja (status naselja kao sjedišta upravnoga grada)
2. veličina naselja (izražena brojem stanovnika naselja)
3. socioekonomska struktura stanovništva i funkcija rada naselja (izražena udjelom zaposlenih mještana koji rade u naselju stanovanja, i to u djelatnostima sekundarnog i tercijarnog sektora)
4. morfološko-fiziomska obilježja naselja (izražena udjelom nepoljoprivrednih kućanstava).

S obzirom na dosegnuti stupanj socio-ekonomskog razvoja Republike Hrvatske, tradiciju određivanja tipova naselja pri dosadašnjim popisima u Republici Hrvatskoj te uvid u kriterije rabljene pri suvremenim popisima stanovništva u različitim europskim i svjetskim državama, predlaže se sljedeći model za diferencijaciju 1. urbanih i 2. ruralnih i prijelaznih naselja.

Urbanim (gradskim) naseljima smatraju se:

1. sva naselja sjedišta upravnih gradova (bez obzira na broj stanovnika)
2. sva naselja s više od 10 000 stanovnika

1. INTRODUCTION

The model for the differentiation of 1. urban and 2. rural and semi-urban settlements in the Republic of Croatia stems from the needs of numerous domestic users of the products of the Croatian Bureau of Statistics, as well as from the requirements of international statistical services and other institutions. Equating the administrative definition of a town (as a territorial-administrative unit) with the term "urban settlement", an increasingly frequent occurrence in the media, among the general public and even among experts, causes unnecessary confusion and leads to utterly wrong conclusions about Croatian territory. The proposed model is the result of the discussion of the Task force for setting the criteria for the standardisation of settlements and the harmonisation of several different approaches to the problems related to census definitions of urban and rural settlements.

2. SUMMARY

The model is based on understanding the town to be a compactly constructed larger settlement with the majority of the economically active population employed in the secondary and tertiary sectors, not merely for satisfying their own needs but also the needs of the surrounding wider area. In addition, a town also enables its resident population to satisfy their basic needs of life, such as supply, transport, education, health care, administrative and other legal services, and the like (central functions).

The operationalisation of the definition of a town in the model was done by using four variables:

1. *Administrative status of settlement (settlement as the seat of administrative town)*
2. *Settlement size (expressed in the number of inhabitants)*
3. *Socioeconomic structure of population and employment function of settlement (expressed in the percentage of employed population working in their place of residence, in the secondary and tertiary sectors)*
4. *Morphological and physiognomic characteristics of a settlement (expressed in the percentage of non-agricultural households)*

Considering the level of socioeconomic development of Croatia, the tradition of determining settlement types during previous censuses in Croatia, and the criteria used during contemporary censuses in various European and world countries, a proposal is made for the following model for the differentiation of 1. urban and 2. rural and semi-urban settlements.

Urban settlements are:

1. *All settlements that are seats of administrative towns (regardless of the number of inhabitants).*
2. *All settlements with the population over 10 000.*

3. naselja od 5 000 do 9 999 stanovnika, s 25% i više zaposlenih u naselju stanovanja, i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima (u odnosu na ukupan broj zaposlenih stanovnika naselja)
4. naselja od 2 000 do 4 999 stanovnika, s 25% i više zaposlenih u naselju stanovanja, i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima (u odnosu na ukupan broj zaposlenih mještana) te s udjelom nepoljoprivrednih kućanstava od 50% i više.

Sva ostala naselja, koja ne zadovoljavaju navedene kriterije, smatraju se ruralnim i prijelaznim naseljima. U tu skupinu uključena su sela i ostala, manje ili više urbanizirana naselja u ruralnom prostoru, te suburbana naselja.

Primjena predloženog modela diferenciranja tipova naselja na skup naselja upotrijebljenog pri Popisu 2001. (uz uvažavanje i naknadno proglašenih upravnih gradova), rezultirala je s izdvajanjem 143 gradska naselja. U njima je prema podacima Popisa 2001. živjelo 2 379 047 stanovnika, što je činilo 53,6% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske.

3. POJAM SLUŽBENIH DEFINICIJA URBANIH I RURALNIH NASELJA I PODRUČJA

Službenim definicijama urbanih i ruralnih naselja i/ili područja smatraju se one koje je izglasala ili priznala vlast odnosno imaju vrijednost ozakonjene činjenice. Dije se na: 1) upravne (administrativne), 2) popisne i 3) ostale službene definicije.

Upravnim definicijama u pravilu se određuju upravni (administrativni) gradovi ili gradska područja. U Republici Hrvatskoj postoji duga tradicija određivanja upravnih gradova na temelju zakonskih akata. Prema hrvatskom zakonodavstvu: „Grad je jedinica lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije te svako mjesto koje ima više od 10 000 stanovnika, a predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu“. Također, gradom se može utvrditi i naselje s manje od 10 000 stanovnika ako za to postoje posebni razlozi (povijesni, gospodarski, geoprometni¹⁾.

Popisne definicije u pravilu izrađuju nacionalne statističke službe. Popisne definicije katkad se temelje na upravnim definicijama (koriste se upravnim statusom kao jedinim kriterijem ili jednim od kriterija).

Treću skupinu službenih definicija čine sve definicije koje državne i međunarodne institucije donose radi provedbe mjera i programa ovisnih o nekom aspektu ruralnosti pa je stoga potrebno precizno određenje ruralnih područja (ostale službene definicije).

1) Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN., br. 33/01.)

1) Law on local and regional self-government (NN, No. 33/01.)

3. Settlements with the population of 5 000-9 999, with 25% and more of the population employed in their place of residence, in the secondary and tertiary sector (compared to the total number of employed population of the settlement).
4. Settlements with the population of 2 000-4 999, with 25% and more of the population employed in their place of residence, in the secondary and tertiary sector (compared to the total number of employed population of the settlement), and with the 50% or more non-agricultural households

All other settlements, which do not meet the above-mentioned criteria, are considered rural and semi-urban settlements. This group includes villages and other, less and more urbanised settlements in rural areas, as well as suburban settlements.

Implementation of the proposed model for the differentiation of settlement types to the group of settlements during the 2001 Census (including settlements additionally proclaimed as administrative towns) resulted in the identification of 143 urban settlements. According to the 2001 Census data, these settlements contained the population of 2,379,047 i.e. 53.6% of the total Croatian population.

3. OFFICIAL DEFINITIONS OF URBAN AND RURAL SETTLEMENTS AND AREAS

Official definitions of urban and rural settlements and/or areas are those set or recognized by the government i.e. those that are legal facts. There are: 1) administrative, 2) census and 3) other official definitions.

Administrative definitions typically establish administrative towns or urban areas. There is a long tradition in Croatia of establishing administrative towns based on legal acts. According to Croatian legislation: „The town is a unit of local self-government where the seat of the county is located, as well as any other place with more than 10,000 inhabitants, and which represents an urban, historical, natural, economic and social whole“. A town can also be a settlement with less than 10,000 inhabitants if there are special reasons for it (historical, economic, geographic and transit¹⁾.

Census definitions are typically formed by national statistical services. Census definitions are sometimes based on administrative definitions (using the administrative status as the sole criterion or one of the criteria).

The third group of official definitions includes all definitions formed by state and international institutions for implementing measures and programs that depend on a certain aspect of rurality, calling for precisely determined rural areas (other official definitions).

4. OGRANIČENJA PRI IZRADI POPISNE DEFINICIJE URBANIH I RURALNIH NASELJA

Istraživanja su pokazala kako je oblikovanje jedinstvenog, prostorno i vremenski postojanog modela službenog diferenciranja urbanih i ruralnih naselja nemoguće. Posljedica je to općega gospodarskog, društvenog, političkog i tehničko-tehnološkog, odnosno civilizacijskog razvoja s jedne strane te evolucije socijalne misli i shvaćanja urbanog/ruralnog s druge strane. Navedeno rezultira različitim definicijama i modelima diferencijacije urbanog i ruralnog, i to ne samo u geografski udaljenim prostorima, nego i u susjednim regijama i državama. Također, modeli diferenciranja u jednoj državi promjenjivi su u vremenu, od popisa do popisa.

Kao glavna obilježja postupka diferencijacije urbanog i ruralnog ističemo osjetljivost modela na prostornu razinu izrade, utjecaj administrativnih granica statističkih naselja koje u nemalom broju slučajeva dijele kontinuirano izgrađene gradske aglomeracije, nužnost konstantnog testiranja i ažuriranja modela u skladu sa stupnjem socio-ekonomskog razvoja te prihvatanje činjenice da ne postoji točka u kontinuumu od velikih aglomeracija do malih, okupljenih ili disperznih naselja u kojoj urbano nestaje, a ruralno počinje; podjela između urbanog i ruralnog stanovništva je neminovno arbitrarna.

5. DIFERENCIJACIJA TIPOVA NASELJA U DOSADAŠNIM POPISIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Diferencijacija urbanih i neurbanih (ruralnih te mješovitih/prijelaznih naselja) u popisne odnosno statističke svrhe prisutna je u mnogim europskim državama još od kraja 19. stoljeća. I u Republici Hrvatskoj su naselja u nekim popisima druge polovice 19. stoljeća diferencirana prema svojim funkcijama. U popisima prve polovice 20. stoljeća korišten je uglavnom administrativni odnosno pravni status naselja. U Popisu 1953. stručni kriterij kombiniran je s administrativnim. U Popisu stanovništva 1961., prvi su put sva naselja diferencirana prema tipu na gradska, seoska i mješovita. Model diferencijacije koristio se dvjema varijablama: veličina naselja (izraženu brojem stanovnika) te udio nepoljoprivrednog stanovništva kao pokazatelj socioekonomske strukture naselja. Istovjetan model primijenjen je i pri Popisu 1971.

4. LIMITATIONS IN FORMING THE CENSUS DEFINITION OF URBAN AND RURAL SETTLEMENTS

Research has shown that creating a uniform model for the differentiation of urban and rural settlements, one that is persistent with respect to space and time, is impossible. This is caused by the general economic, social, political, technical and technological i.e. civilisational development on the one hand, and the evolution of social thought and understanding of the urban/rural on the other. As a result, there exist different definitions and models for the differentiation of urban and rural, not just in geographically remote places, but in neighboring regions and countries as well. In addition, differentiation models in a single country will vary over a course of time, from one census to the next.

The main characteristics of the process of differentiating the urban and rural are sensitivity of the model to the spatial component of its design, influence of administrative boundaries of statistical settlements, which frequently separate the continuously constructed town agglomerations, the necessity of constant testing and updating of the model in accordance with the level of socioeconomic development, as well as accepting the fact that there is no specific point in the continuum from large agglomerations to the small, compact or dispersed settlements, where the urban ends and the rural begins; the division between the urban and rural population is inevitably arbitrary.

5. DIFFERENTIATION OF SETTLEMENT TYPES IN PREVIOUS CENSUSES IN CROATIA

Differentiation of urban and non-urban (rural and mixed/semi-urban settlements) for census i.e. statistical purposes has existed in many European countries since the late 19th century. In Croatia as well, some censuses conducted in the second half of the 19th century differentiated settlements according to their functions. Censuses dating from the first half of the 20th century show use of mostly administrative i.e. legal status of settlements. In the 1953 census, the expert criterion was combined with the administrative one. In the 1961 census, for the first time all settlements were differentiated according to the type into urban, rural and mixed. The model for differentiation made use of two variables: settlement size (expressed in the number of inhabitants) and the percentage of non-agricultural population as an indicator of the socioeconomic structure of the settlement. The identical model was implemented during the 1971 census.

Tablica 1. MODEL IZDVAJANJA GRADSKIH NASELJA U REPUBLICI HRVATSKOJ 1961. I 1971.
MODEL OF IDENTIFYING URBAN SETTLEMENTS IN CROATIA IN 1961 AND 1971

Veličina naselja (broj stanovnika) <i>Settlement size (number of inhabitants)</i>	Udio nepoljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu naselja <i>Percentage of non-agricultural population in the total population of settlement</i>
2 000 – 2 999	90 % i više <i>90% and more</i>
3 000 – 9 999	70% i više <i>70% and more</i>
10 000 – 14 999	40% i više <i>40% and more</i>
15 000 i više <i>15 000 and more</i>	30% i više <i>30% and more</i>

Izvor: Zupanc, 2008.
 Source: Zupanc, 2008

No, deset godina kasnije, u Popisu 1981., statistička služba napušta dotad korišten model odnosno stručni kriterij diferencijacije tipova naselja i počinje s primjenom isključivo administrativnoga kriterija.

Gradskima su označena sva naselja koja su odgovarajućim pravnim aktom ili dogovorom nadležne društveno-političke zajednice u tadašnjim SR ili SAP, važećima u trenutku popisa, utvrđena kao gradska. Sva ostala naselja ujedno su ostala neklasificirana, odnosno nestala je i podjela na seoska i mješovita naselja.

Rezultat primjene tog načina izdvajanja gradskih naselja bilo je povećanje njihova broja više nego dvostruko, sa 103 iz prethodnog popisa na 214. Jasno je da je takav skok izazvao reakciju struke jer nije odražavao stvarnu transformaciju, odnosno proces urbanizacije, nego odluke općinskih službi.

Tome svjedoči i činjenica da je čak 90 od 214 gradova imalo manje od 2 000 stanovnika. Praksa korištenja upravnim definicijama gradova u popisima stanovništva nastavljena je i u 1990-ima i 2000-ima. U Popisu 1991. godine 204 naselja evidentirana su kao gradska. Popis 2001. ipak se po mnogočemu razlikuje od onoga iz 1991. jer je teritorijalni ustroj Republike Hrvatske u tom desetljeću znatno promijenjen kao posljedica osamostaljenja Republike Hrvatske.

Tim su popisom, praksom korištenja upravnim definicijama, evidentirana 123 grada. U sastav takvih upravnih gradova, osim samog naselja sjedišta upravnoga grada, vrlo često su uključeni i deseci drugih naselja, što je rezultiralo naglim i nestvarnim porastom statističkog udjela gradskog stanovništva.

Ten years later, however, for the 1981 census, the statistical service abandoned the model used until then i.e. the expert criterion of differentiation of settlement types, and began implementing the administrative criterion exclusively.

The category of urban settlements included all settlements classified as urban by legal acts, or through agreement within the competent social-political community in the socialist republics or socialist autonomous provinces in force at census moment. At the same time, all other settlements remained unclassified, i.e. a division into rural and mixed settlements ceased to exist.

The result of this type of identification of urban settlements was an increase in their number, more than double, going from 103 urban settlements in the previous census up to 214 in the next one. Naturally, such an upsurge caused a severe reaction on the part of experts, since it was not a reflection of the actual transformation i.e. the process of urbanisation, but rather of the decisions of municipal services.

This is corroborated by the fact that as many as 90 out of 214 towns had less than 2 000 inhabitants. The practice of using the administrative definition of a town in censuses continued during the 1990s and 2000s. In the 1991 census, 204 settlements were recorded as urban. The 2001 census, however, differed significantly from the 1991 one, following a significant change in the territorial structure of the Republic of Croatia during that decade, due to independence.

This census, making use of the administrative definitions, established the existence of 123 towns. In addition to the settlements that were seats of administrative towns, the census frequently included dozens of other settlements as parts of such administrative towns, resulting in rapid and unrealistic upsurge in the statistical percentage of urban population.

6. KRITERIJI ZA DIFERENCIJACIJU URBANIH, RURALNIH I PRIJELAZNIH NASELJA I PODRUČJA U EUROPSKIM I OSTALIM DRŽAVAMA

Prema analizi popisnih definicija urbanih naselja ili područja u državama članicama UN-a, navedenih u Demografskom godišnjaku Ujedinjenih naroda za 2006., te na temelju nekoliko sličnih istraživanja, zaključujemo kako se za određivanje tipova naselja rabi jedan (ili više) od pet temeljnih kriterija:

- a) veličina naselja (broj stanovnika ili stanova)
- b) gustoća naseljenosti (broj stanovnika po jedinici površine)
- c) upravni (administrativni) status naselja
- d) socioekonomska struktura i mobilnost stanovništva (udio poljoprivrednog stanovništva, sastav stanovništva prema sektorima djelatnosti, dnevne cirkulacije zaposlenih, učenika i studenata i slično)
- e) urbana infrastruktura i morfološka obilježja naselja.

6. CRITERIA FOR THE DIFFERENTIATION OF URBAN, RURAL AND SEMI-URBAN SETTLEMENTS AND AREAS IN EUROPEAN AND OTHER COUNTRIES

According to the analysis of census definitions of urban settlements or areas in the UN member countries, mentioned in the United Nations Demographic Yearbook 2006, and based on several similar surveys, the conclusion is that in order to determine the type of settlement, one (or more) of the five basic criteria shall be used:

- a) settlement size (number of inhabitants or dwellings);
- b) population density (number of inhabitants per unit of area);
- c) administrative status of settlement;
- d) socioeconomic structure and population mobility (percentage of agricultural population, structure of population according to activity sectors, daily circulation of employed persons, students etc.);
- e) urban infrastructure and morphological characteristics of settlement.

Tablica 2. USPOREDBA UČESTALOSTI KORIŠTENJA POJEDINIM KRITERIJIMA ZA DEFINIRANJE URBANIH I RURALNIH PODRUČJA U SLUŽBENIM DEFINICIJAMA
COMPARISON OF FREQUENCY OF USING PARTICULAR CRITERIA TO DEFINE URBAN AND RURAL AREAS IN OFFICIAL DEFINITIONS

Klasifikacija kriterija za izdvajanje urbanih područja prema pokazateljima UN-a (1969.) (The Countryside Agency etc., 2001) (nije poznat broj analiziranih država, redoslijed prema učestalosti korištenja kriterijima u definiciji, od češće do rjeđe korištenih) <i>Classification of criteria for the identification of urban areas, according to the UN indicators (1969) (The Countryside Agency etc., 2001)</i> (number of analysed countries unknown, ordered according to frequency of using the definition criteria, from more to less frequently used)	Klasifikacija kriterija za izdvajanje ruralnih područja (OECD, 1996) (pokazuje broj država koje se služe određenim kriterijem; analizirane u 24 države) <i>Classification of criteria for the identification of rural areas (OECD, 1996)</i> (gives the number of countries using a particular criteria, 24 countries analysed)
A) Broj stanovnika (administrativnog područja ili naselja) A) <i>Number of inhabitants (in administrative areas or settlements)</i>	A) Broj stanovnika u naselju – 14 Broj stanovnika administrativnog područja izvan konurbacije – 6 Broj stanovnika administrativnog područja – 8 A) <i>Number of inhabitants in settlement – 14</i> <i>Number of inhabitants in administrative area outside conurbation – 6</i> <i>Number of inhabitants in administrative area – 8</i>
B) Gustoća naseljenosti (stanovništvo) ili objekata za stanovanje B) <i>Density of population or living quarters</i>	B) Gustoća naseljenosti – 7 B) <i>Population density – 7</i>
C) Ekonomska aktivnost C) <i>Economic activity</i>	C) Udio aktivnoga poljoprivrednog stanovništva – 3 Odnos dnevnih imigranata i emigranata – 4 C) <i>Percentage of active agricultural population – 3</i> <i>Ratio of daily immigration and emigration – 4</i>
D) Ostale urbane značajke D) <i>Other urban characteristics</i>	D) Funkcije centraliteta/usluga – 2 D) <i>Functions of centrality/services – 2</i>
E) Administrativni status E) <i>Administrative status</i>	E) Administrativni status – 5 E) <i>Administrative status – 5</i>

Tablica 2. USPOREDBA UČESTALOSTI KORIŠTENJA POJEDINIM KRITERIJIMA ZA DEFINIRANJE URBANIH I RURALNIH PODRUČJA U SLUŽBENIM DEFINICIJAMA
COMPARISON OF FREQUENCY OF USING PARTICULAR CRITERIA TO DEFINE URBAN AND RURAL AREAS IN OFFICIAL DEFINITIONS

(nastavak)
 (continued)

<p>Kriteriji i metode izdvajanja gradova – pregled po državama (Warah, 2006) (nije poznato koliko je država analizirano u ovom istraživanju, iako se iz konteksta izvornog teksta te broja država po kategorijama može zaključiti da su analizirane sve članice UN-a) Criteria and methods of identifying towns – overview according to countries (Warah, 2006) (number of countries analysed in the survey is unknown, even though the context of the original text and the number of countries according to categories indicate that all UN members were analysed)</p> <p>Prema United Nations (1998.) Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses i United Nations (2003.) World Urbanization Prospects: The 2003 Revision. Vlastita analiza prema: Demografski godišnjak Ujedinjenih naroda za 2006. (UN, 2008).</p>	<p>Kriteriji i metode izdvajanja gradova – pregled po državama (autorova analiza) (93 države, definicije koje se koriste pri objavljivanju rezultata popisa stanovništva) Criteria and methods of identifying towns – overview according to countries (author's analysis) (93 countries, definitions used for publishing the results of population censuses)</p> <p>According to the United Nations (1998.) Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses i United Nations (2003.) World Urbanization Prospects: The 2003 Revision. Analysis according to: UN Demographic Yearbook 2006 (UN 2008).</p>
<p>105 država izdvaja gradove na temelju administrativnih kriterija, određujući gradsko područje granicom jedinice lokalne uprave; 83 države koriste se isključivo tim kriterijem za diferenciranje urbanih i ruralnih naselja. 105 countries identified cities based on administrative criteria, defining urban areas by boundaries of local government units; 83 countries use only this criterion for the differentiation of urban and rural settlements.</p>	<p>60 država koristi se administrativnim statusom lokalne jedinice kao kriterijem izdvajanja gradova; 31 država oslanja se isključivo na taj kriterij za diferenciranje urbanih i ruralnih naselja. 60 countries identified cities based on administrative criteria; 31 countries rely only on this criterion to differentiate between urban and rural settlements.</p>
<p>100 država definira grad prema broju ili gustoći stanovnika, uz minimalan broj stanovnika naselja koji se kreće od 200 do 50 000; 57 država koristi se tim kriterijem kao jedinim kriterijem za diferenciranje urbanih i ruralnih naselja. 100 countries define town according to the number of inhabitants or density, with the minimum number of inhabitants between 200 and 50 000; 57 countries use only this criterion for the differentiation of urban and rural settlements.</p>	<p>59 država diferencira urbani i ruralni prostor na temelju veličine naselja, tj. brojem stanovnika (odnosno u znatno manjoj mjeri brojem stanova). Od toga se 40 država koristi kombinacijom broja stanovnika i ostalih varijabli, a 15 država isključivo broja stanovnika. 59 countries differentiate urban and rural space based on settlement size i.e. number of inhabitants (and significantly less frequently the number of dwellings). 40 of those countries use the combination of the number of inhabitants and other variables, whereas 15 use only the number of inhabitants.</p>
<p>25 država koristi se određenim ekonomskim pokazateljima kao važne, iako ne isključive, u definiranju grada. Uobičajeno se koristi udjelom zaposlenih osoba u nepoljoprivrednim zanimanjima. 25 countries use certain economic indicators as important, although not exclusive, factors in defining towns. One common indicator is the number of persons employed in non-agricultural occupations</p>	<p>17 država koristi se socioekonomskom strukturom stanovništva kao jednim od kriterija za diferenciranje gradskih i seoskih naselja (udio zaposlenih u sekundarnom i tercijarnom sektoru). 17 countries use the socioeconomic structure of the population as one of the criteria for the differentiation of urban and rural settlements (percentage of persons employed in the secondary and tertiary sector).</p>
<p>18 država uzima u obzir „urbanu infrastrukturu“ u definiciji grada, npr. popločane ulice, vodoopskrbni i odvodni sustav, električnu mrežu i slično 18 countries consider “urban infrastructure” when defining towns, such as paved streets, water supply and sewer system, power supply network etc.</p>	<p>Pet država koristi se „urbanom“ infrastrukturom (ulice, vodovodni i odvodni sustavi, električna rasvjeta) ili morfološkim obilježjima (udaljenost između objekata) kao kriterijima izdvajanja grada. 5 countries consider “urban” infrastructure (streets, water supply and sewer system, electric lighting) or morphological characteristics (distance between structures) as a criteria for identifying towns.</p>
<p>25 država ne daje nikakvu definiciju urbanih područja; šest država svoju ukupnu populaciju smatra urbanom 25 countries do not provide any definition of urban areas; 6 countries consider their entire population to be urban</p>	

Izvor: Lukić, 2009.
 Source: Lukić, 2009

7. MODEL DIFERENCIJACIJE URBANIH, RURALNIH I PRIJELAZNIH NASELJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

S obzirom na dosegnuti stupanj socio-ekonomskog razvoja Republike Hrvatske, tradiciju određivanja tipova naselja pri dosadašnjim popisima u Republici Hrvatskoj te uvid u kriterije korištene pri suvremenim popisima stanovništva u različitim europskim i svjetskim državama, predlaže se model s četiri varijable za diferencijaciju urbanih i neurbanih (ruralnih i mješovitih/prijelaznih naselja).

VARIJABLE

1. upravni status naselja (status naselja kao sjedišta upravnoga grada)
2. veličina naselja (izražena brojem stanovnika naselja)
3. socioekonomska struktura stanovništva i funkcija rada naselja (izražena udjelom zaposlenih mještana koji rade u naselju stanovanja, i to u djelatnostima sekundarnog i tercijarnog sektora)
4. morfološko-fizionomska obilježja naselja (izražena udjelom nepoljoprivrednih kućanstava)

Prema predloženim varijablama, URBANIM (GRADSKIM) naseljima smatraju se:

1. sva naselja sjedišta upravnih gradova (bez obzira na broj stanovnika)
2. sva naselja s više od 10 000 stanovnika
3. naselja od 5 000 do 9 999 stanovnika s 25% i više zaposlenih u naselju stanovanja, i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima (u odnosu na ukupan broj zaposlenih stanovnika naselja)
4. naselja od 2 000 do 4 999 stanovnika s 25% i više zaposlenih u naselju stanovanja, i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima (u odnosu na ukupan broj zaposlenih mještana) te s udjelom nepoljoprivrednih kućanstava od 50% i više.

Sva ostala naselja, koja ne zadovoljavaju navedene kriterije, smatraju se RURALNIM I PRIJELAZNIM naseljima. U tu skupinu uključena su sela i ostala, manje ili više urbanizirana naselja u ruralnom prostoru, te suburbana naselja.

7. THE MODEL FOR THE DIFFERENTIATION OF URBAN, RURAL AND SEMI-URBAN SETTLEMENTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Considering the level of socioeconomic development of Croatia, the tradition of determining settlement types during previous censuses in Croatia, and the criteria used during contemporary censuses in various European and world countries, a proposal is made for the model, comprising four variables for the differentiation of urban and non-urban settlements (rural and mixed/semi-urban areas).

VARIABLES

1. *Administrative status of settlement (settlement as the seat of administrative town)*
2. *Settlement size (expressed in the number of inhabitants)*
3. *Socioeconomic structure of population and employment function of settlement (expressed in the percentage of employed population working in their place of residence, in the secondary and tertiary sector)*
4. *Morphological-physiognomical characteristics of settlement (expressed in the percentage of non-agricultural households)*

According to the proposed variables, URBAN settlements include:

1. *All settlements that are seats of administrative towns (regardless of the number of inhabitants)*
2. *All settlements with the population over 10 000.*
3. *Settlements with the population of 5 000-9 999, with 25% and more of the population employed in the place of residence, in the secondary and tertiary sector (compared to the total number of employed settlement population)*
4. *Settlements with the population of 2 000-4 999, with 25% and more of the population employed in their place of residence, in the secondary and tertiary sector (compared to the total number of employed settlement population), and with the 50% or more non-agricultural households.*

All other settlements that do not meet the above-mentioned criteria are considered RURAL AND SEMI-URBAN settlements. This group includes villages and other, less and more urbanised settlements in rural areas, as well as suburban settlements.

TABLICA 3. MODEL IZDVAJANJA 1. URBANIH I 2. RURALNIH I PRIJELAZNIH NASELJA
MODEL OF IDENTIFICATION OF 1. URBAN AND 2. RURAL AND SEMI-URBAN SETTLEMENTS

Naselja prema broju stanovnika <i>Settlements according to the number of inhabitants</i>	Urbana naselja <i>Urban settlements</i>		Ruralna i prijelazna naselja <i>Rural and semi-urban settlements</i>	
	% zaposlenih u naselju stanovanja ²⁾ , i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima ⁴⁾ (u odnosu na ukupan broj zaposlenih stanovnika naselja) <i>% of persons employed in their place of residence²⁾ in the secondary and tertiary sector⁴⁾ (compared to the total number of the settlement population)</i>	% nepoljoprivrednih kućanstava ³⁾ u odnosu na ukupan broj privatnih kućanstava <i>% of non agricultural households³⁾ compared to the total number of private households</i>	% zaposlenih u naselju stanovanja ²⁾ , i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima ⁴⁾ (u odnosu na ukupan broj zaposlenih stanovnika naselja) <i>% of persons employed in the place of residence²⁾ in the secondary and tertiary sector⁴⁾ (compared to the total number of employed population of the settlement)</i>	% nepoljoprivrednih kućanstava ³⁾ u odnosu na ukupan broj privatnih kućanstava <i>% of non-agricultural households³⁾ compared to the total number of private households</i>
10 000 i više <i>10 000 and more</i>	bez obzira na udio <i>regardless of the percentage</i>	bez obzira na udio <i>regardless of the percentage</i>	–	–
5 000 – 9 999	25,0% i više <i>25,0% and more</i>	bez obzira na udio <i>regardless of the percentage</i>	do 24,9% <i>up to 24,9%</i>	bez obzira na udio <i>regardless of the percentage</i>
2 000 – 4 999	25,0% i više <i>25,0% and more</i>	50,0% i više <i>50,0% and more</i>	do 24,9% <i>up to 24,9%</i>	do 49,9% <i>up to 49,9%</i>

2) Zaposleni u naselju stanovanja jesu zaposleni stanovnici nekog naselja koji i stanuju i rade u tom naselju.

3) Nepoljoprivredna kućanstva = Kućanstvo bez poljoprivredne proizvodnje (Kućanstvom s poljoprivrednom proizvodnjom se smatra svako kućanstvo čije je raspoloživo poljoprivredno zemljište (oranice + voćnjaci + vinogradi + maslinici + rasadnici + livade + pašnjaci + povrtnjaci + staklenici) 10 i više ari. Takvim se smatra i ono koje ima manje od 10 ari poljoprivredne površine ili uopće nema poljoprivrednu površinu, a posjeduje: jedno gml odrasle stoke (jedno govdo ili jedna svinja ili jedna ovca ili jedna koza) ili 10 i više peradi.

4) Obuhvaća sve sekundarne i tercijarne djelatnosti prema NKD-u.

2) *Employed in their place of residence refers to employed inhabitants of a settlement who both reside and work in that settlement*

3) *Non-agricultural households= Household without agricultural production (Household with agricultural production is any household whose utilisable farmland (fields+orchards+vineyards+olive-groves+nurseries +meadows+pastures+vegetable patches+greenhouses) amounts to 10 and more ares. Agricultural households are also those with less than 10 ares of farmland or no farmland at all, but which own: 1 head of adult stock (1 head of cattle, or 1 swine, or 1 sheep or 1 goat), or 10 or more poultry.)*

4) *According to the national classification of activities, the secondary and tertiary sectors include:*

8. OBRAZLOŽENJE VARIJABLI KORIŠTENIH U IZRADI MODELA DIFERENCIJACIJE URBANIH, RURALNIH I PRIJELAZNIH NASELJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom modelu polazimo od shvaćanja grada kao kompaktno sagrađenog većeg naselja u čijim sekundarnim i tercijarnim djelatnostima radi veći dio aktivnog stanovništva, i to ne samo za vlastite potrebe nego i za potrebe stanovništva šireg prostora.

Uz to, grad stanovništvu osigurava i zadovoljavanje životnih potreba kao što su opskrba, promet, obrazovanje, zdravstvena zaštita, dostupnost upravnih i ostalih pravnih usluga i slično (centralne funkcije).

Gradsko naselje izdvaja se i činjenicom da sve navedene funkcije pruža ne samo svom, nego i stanovništvu prostora koji mu gravitira te da su centralne funkcije grada na višoj hijerarhijskoj razini od naselja nižeg stupnja centraliteta.

8. EXPLANATION OF VARIABLES USED IN CREATING THE MODEL FOR THE DIFFERENTIATION OF URBAN, RURAL AND SEMI-URBAN SETTLEMENTS IN CROATIA

The model is based on understanding the town to be a compactly constructed larger settlement with the majority of the economically active population employed in the secondary and tertiary sectors, not merely for satisfying their own needs but also the needs of the surrounding wider area.

In addition, a town also enables its resident population to satisfy their basic needs of life, such as supply, transport, education, health care, administrative and other legal services, and the like (central functions).

An urban settlement stands out because of the fact that all mentioned functions are available not only to its inhabitants, but also to persons from settlements gravitating towards that urban settlement, and the fact that central functions of a town are on a higher hierarchical level than settlements with lower degrees of centrality.

8.1. Upravni status naselja

(status naselja kao sjedišta upravnoga grada)

Razlog korištenju administrativnog statusa kao jedne od varijabli čini se logičnim: očekuje se kako naselje koje je sjedište upravnoga grada ima i pripadajuće značenje za okolni prostor kako funkcijom rada tako i centralnim funkcijama (uprava, promet, opskrba, školstvo, zdravstvo, sudstvo i drugo). Zadovoljavanje temeljnih životnih potreba poput rada, obrazovanja, zdravstvene zaštite i opskrbe, i to ne samo za potrebe vlastitog stanovništva, nego i onoga iz okolice, jednako grad čini gradom kao i koncentracija stanovništva, njegova ekonomska struktura i fizionomija. Ipak, iako bi administrativni kriterij u pravilu trebao biti ozakonjeni izraz ostalih spomenutih kriterija i olakšati diferencijaciju prostora, potreban je oprez zbog činjenice da je proglašenje upravnoga grada i politička odluka.

Bez detaljnih analiza stupnja razvijenosti centralnih funkcija svih naselja sjedišta upravnih gradova ne možemo tvrditi da je pretpostavka o njihovom centralnomjесnom značenju doista na očekivanoj razini, i to posebno kod svih naselja s manje od 2 000 stanovnika. No, najveći dio od svih gradskih naselja izdvojenih predloženim modelom, prema stupnju razvijenosti centralnih funkcija, blizak je ili viši od stupnja subregionalnog centra⁵). Oko petina naselja ima nižu centralnomjесnu važnost (područni centri).

Analiza razvijenosti centralnih funkcija i određivanje minimalnog skupa tih funkcija u određenom naselju, trebali bi biti jedan od preduvjeta stjecanja statusa upravnoga grada.

8.2. Veličina naselja

(izražena brojem stanovnika naselja)

U našoj je praksi, i u službenom i u stručnom diskursu, bilo uobičajeno koristiti se dvjema graničnim vrijednostima: 10 000 stanovnika (sva naselja te veličine i veća smatraju se gradskim) te 2 000 stanovnika (donja granica, manja naselja a ne smatraju se gradskim bez obzira na njihovu socioekonomsku strukturu, važnost u urbanom sustavu odnosno centralnomjесno obilježje i slično⁶). Osim toga, prag od 2 000 stanovnika vrlo je čest i u mnogim europskim i svjetskim državama. Zbog svega navedenog te dvije vrijednosti rabljene su i u predloženome modelu.

8.1. Administrative status of settlements

(settlement as the seat of administrative town)

The reason for using the administrative status as one of the variables seems logical: it is expected that a settlement, which is the seat of an administrative town, will be of significance to the surrounding area, by the employment function, as well as central functions (administration, transport, supply, education, health care, judiciary, etc). Satisfying the basic needs of life such as work, education, health care and supply, not merely of its own resident population but of the surrounding population as well, is what makes a town a town, just like population concentration, its economic structure and physiognomy make it too. However, even though the administrative criterion should typically be a legal expression of other mentioned criteria and facilitate spatial differentiation, caution is necessary because proclamation of an administrative town is also a political decision.

Without detailed analysis of the degree of development of central functions of all settlements that are seats of administrative towns, it cannot be claimed that their assumed significance as a central location is in fact at an expected level, especially for settlements with less than 2 000 inhabitants. However, the largest proportion of all urban settlements identified using the proposed model, according to the level of development of central functions, are either close to or higher than the level of the sub-regional centre⁵). Approximately one fifth of settlements are of lower significance as central locations (regional centres).

Analysis of the development of central functions, and determining the minimal group of those functions at a particular settlement should be one of the prerequisites for attaining the status of administrative town.

8.2. Settlement size

(expressed by the number of inhabitants in a settlement)

The usual practice, in the official and expert circles, has been to use two limit values: 10 000 inhabitants (all settlements of that or bigger size were considered urban settlements), and 2 000 inhabitants (bottom limit, smaller settlements not considered urban, regardless of their socioeconomic structure, significance in the urban make-up i.e. their significance as a central location, and the like)⁶). Besides, the 2 000 inhabitants limit is very frequent in many European and world countries. Due to all of the above-mentioned factors, these two values were used in the proposed model.

5) Stupanj subregionalnog centra podrazumijeva postojanje osnovne i srednje škole, poštanskog ureda, poslovnice banke, doma zdravlja ili više ordinacija liječnika opće prakse/obiteljske medicine, ljekarne, stomatologa, prekršajnog i eventualno općinskog suda, većeg broja klasičnih prodavaonica te supermarketa i eventualno hipermarketa itd.

6) I u zakonskim odredbama spominje se veličinski prag od 10 000 stanovnika (Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN, br. 33/01.).

5) *The degree of sub-regional centre includes the existence of a primary and secondary school, post office, bank, health centre or several general practitioners/doctors of family medicine, pharmacy, dentist, misdemeanour and perhaps municipal court, several ordinary stores and supermarkets, perhaps hypermarkets etc*

6) *Regulations also mention the threshold of 10 000 inhabitants (Law on Local and Regional Self-government (Official Gazette No. 33/01).*

Istraživanja su pak pokazala kako postoji niz naselja, posebno u razredu veličine između 2 000 i 1 500 stanovnika, ali i manjih, koja doista možemo smatrati gradskima, i prema socioekonomskoj strukturi i, što je posebno bitno, prema njihovoj važnosti kao centara okolnog prostora. Primjenom upravnog statusa naselja kao kriterija diferencijacije barem dio tih naselja uključen je u skup gradskih jer su sjedišta upravnih gradova, tako da je zadržavanje praga na 2 000 stanovnika opravdano.

Research has shown that there are many settlements, particularly in the category ranging from 2 000 to 1 500 inhabitants or smaller, which can actually be considered urban, with respect to socioeconomic structure and, which is particularly important, according to their significance as centres of surrounding areas. By using the administrative status of settlements as a differentiation criterion, at least some of the settlements are included in the group of urban settlements, due to being seats of administrative towns, justifying the use of the 2 000 inhabitants limit.

Tablica 4. NASELJA S MANJE OD 2 000 STANOVNIKA (POPIS 2001.), SJEDIŠTA UPRAVNIH GRADOVA
SETTLEMENTS WITH LESS THAN 2 000 INHABITANTS (2001 CENSUS), SEATS OF ADMINISTRATIVE TOWNS

Naselje <i>Settlement</i>	Broj stanovnika u 2001. <i>Population in 2001</i>	Naselje <i>Settlement</i>	Broj stanovnika u 2001. <i>Population in 2001</i>
Hrvatska Kostajnica	1993	Komiža	1523
Novi Marof	1981	Sveta Nedjelja	1257
Stari Grad	1906	Nin	1256
Vrbovsko	1894	Ozalj	1164
Varaždinske Toplice	1877	Obrovac	1055
Slunj	1776	Vrlika	959
Vis	1776	Skradin	619
Buzet	1721	Klanjec	562
Pregrada	1654	Rab	554
Bakar	1566	Čabar	511

8.3. Socioekonomska struktura stanovništva i funkcija rada naselja

(izražena udjelom zaposlenih mještana koji rade u naselju stanovanja, i to u djelatnostima sekundarnog i tercijarnog sektora)

Za analizu socioekonomske strukture i grada kao važnog mjesta rada za vlastito stanovništvo, ali i stanovništvo okolice, moguće je koristiti više pokazatelja.

U popisima 1961. i 1971. koriste se udjelom poljoprivrednog stanovništva jer je u toj fazi urbanog i gospodarskog razvoja Republike Hrvatske taj element prostorne strukture doista bio najvažniji i dovoljan za diferencijaciju sela (s dominacijom poljoprivrede) i grada (dominacija djelatnosti sektora II. i III.).

No, već je krajem 1970-ih, kada je intenzivno socijalno-ekonomsko prestrukturiranje stanovništva Hrvatske (deagrarizacija i povezani procesi) bilo pri kraju, bilo očito kako kombinacija veličine naselja i udjela poljoprivrednog stanovništva ne odgovaraju stanju u prostoru.

8.3. Socioeconomic population structure and the employment function of settlements

(expressed in the percentage of employed population working in their place of residence, in the secondary and tertiary sector)

For the analysis of socioeconomic structure and significance of the town as an important place of employment for its own population, as well as the population of surrounding areas, it is possible to use more indicators.

The 1961 and 1971 censuses used the percentage of agricultural population because, in that stage of urban and economic development of Croatia, this element of spatial structure was, in fact, the most important and, thus, sufficient for the differentiation of the rural (with the predomination of agriculture) and urban (predomination of activities in the II and III sector).

However, in the late 1970s, when the intensive socioeconomic restructuring of Croatian population was ending (agricultural depopulation and related processes), it was obvious that the combination of settlement size and the percentage of agricultural population did not correspond to the actual situation in the field.

Naime, trajnim preseljenjem i jačanjem cirkulacije radne snage, udio poljoprivrednog stanovništva se smanjuje, ali takva naselja ne postaju zato automatski gradskima. Istodobno, prigradska naselja zahvaćena procesom urbanizacije, često postaju „spavaonice“ s malim brojem radnih mjesta i gradskih funkcija.

Due to permanent emigration and intensified circulation of labour, the percentage of agricultural population in settlements is decreasing, which does not automatically make them urban settlements. At the same time, suburban settlements are caught up in the urbanisation processes, frequently becoming "dormitories" with limited employment opportunities and town functions.

Stoga se u stručnom diskursu pojavio model koji se uz poljoprivredno stanovništvo koristio i udjelom radnika u mjestu stanovanja te udjelom domaćinstava bez poljoprivrednoga gospodarstva.

As a result, experts have come up with a model that includes not only the agricultural population, but also the percentage of employed persons in their place of residence, as well as the percentage of households without farms.

Tablica 5. MODEL IZDVAJANJA GRADSKIH NASELJA U 1981. I 1991.
MODEL OF IDENTIFYING URBAN SETTLEMENTS IN 1981 AND 1991

Veličina naselja (broj stanovnika) <i>Settlement size (number of inhabitants)</i>	Udio poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu naselja <i>Percentage of agricultural population in the total population of settlement</i>	Udio radnika u mjestu stanovanja <i>Percentage of employed persons in their place of residence</i>	Udio domaćinstava bez poljoprivrednoga gospodarstva <i>Percentage of households without farms</i>
2 000 – 4 999	10% i manje <i>10% and more</i>	50% i više <i>50% and more</i>	50% i više <i>50% and more</i>
5 000 – 9 999	10% i manje <i>10% and more</i>	50% i više <i>50% and more</i>	-
10 000 i više <i>10 000 and more</i>	-	-	-

Izvor: M. Vresk, 1982., 2002.
Source: M. Vresk, 1982, 2002

Uključivanje dodatnih pokazatelja, uz ili umjesto udjela poljoprivrednog stanovništva, posebno je bitno danas, kada je nakon nekoliko desetljeća intenzivne deagrarizacije i industrijalizacije, taj udio vrlo nizak i iznosi prosječno 5,5%, desetak puta manje od udjela sredinom prošlog stoljeća.

Including additional indicators, with or instead of the percentage of agricultural population, is particularly important nowadays, when after several decades of intense agricultural depopulation and industrialisation, this percentage is very low and is on average 5,5% , ten times lower than it was at the beginning of the previous century!

Tablica 6. MODIFICIRANI MODEL IZDVAJANJA GRADSKIH NASELJA U 2001.
MODIFIED MODEL OF IDENTIFICATION OF URBAN SETTLEMENTS 2001

Veličina naselja (broj stanovnika) <i>Settlement size (number of inhabitants)</i>	Udio nepoljoprivrednih kućanstava <i>Percentage of non-agricultural households</i>	Udio zaposlenih u naselju stanovanja, osim aktivnoga poljoprivrednog stanovništva <i>Percentage of persons employed in their place of residence, excluding active agricultural population</i>	Stupanj centraliteta <i>Degree of centrality</i>
1 999 i manje <i>1 999 and less</i>	50% i više <i>50% and more</i>	25% ili više <i>25% or more</i>	subregionalni centar <i>subregional centar</i>
2 000 – 4 999	50% i više <i>50% and more</i>	25% ili više <i>25% or more</i>	-
5 000 – 9 999	-	25% ili više <i>25% or more</i>	-
10 000 i više <i>10 000 and more</i>	-	-	-

Izvor: A. Lukić i M. Vresk, 2009.
Source: A. Lukić i M. Vresk, 2009

U modelu koji se ovdje primjenjuje se varijabla koja sadrži podatak o broju zaposlenih mještana koji rade u naselju u kojem i stanuju, i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima.

Predloženi prag od najmanje 25% nužan je kako bi se osiguralo da gradskima budu doista označena naselja koja imaju razvijenu funkciju rada, koja je jedan od temeljnih funkcija urbanog naselja. Osim toga, analize su pokazale kako naselja s razvijenijom funkcijom rada u pravilu imaju i razvijenije uslužne i ostale djelatnosti, odnosno centralne funkcije, koje su također bitne za diferenciranje.

Zaposlenost u sekundarnom i tercijarnom sektoru djelatnosti podrazumijeva se iz prethodno navedene definicije grada kao mjesta koncentracije proizvodnih i uslužnih gospodarskih grana. S obzirom na vrlo niske udjele poljoprivrednog stanovništva ta se varijabla pokazala osjetljivijom na postojeću socioekonomsku strukturu naselja. Osim toga, u modelu se koristi i varijabla o udjelu nepoljoprivrednih domaćinstava koja danas također uspješnije ocrtava stvarno stanje, posebno fizionomska obilježja naselja.

8.4. Morfološko-fizionomska obilježja naselja (izražena udjelom nepoljoprivrednih kućanstava)

Udio nepoljoprivrednih kućanstava odnosno udio domaćinstava bez poljoprivrednoga gospodarstva pokazao se važnim već 1980-ih. Posljedica je to činjenice da se funkcije mijenjaju brže nego strukture pa fizionomija danas manje ili više urbaniziranih sela u velikoj mjeri odražava nekadašnji način života ovisan o poljoprivredi, koja je, iako možda više nije osnovni izvor prihoda velikog dijela stanovništva, još često prisutna u kulturnom pejzažu.

Njezin odraz vidljiv je u izgledu stambenih i prisutnosti gospodarskih objekata, veličini okućnice i posjedovanju zemlje ili stoke⁷⁾.

Posjedovanje zemlje i stoke smatramo važnim dijelom ruralnosti, bez obzira na činjenicu da je udio poljoprivrednog stanovništva danas vrlo nizak. Ta varijabla primjenjuje se samo za naselja s manje od 5 000 stanovnika.

The model here proposed uses the variable containing the number of employed inhabitants employed in their place of residence, in the secondary and tertiary sector.

The proposed threshold of at least 25% is necessary in order to ensure that settlements, which are assigned the status of urban settlements, have developed employment, one of the basic functions of urban settlements. In addition, analyses have shown that settlements with more developed employment typically have a more developed catering industry, as well as other industries, i.e. central functions, which are also important for differentiation.

Employment in the secondary and tertiary sector is implied in the previously mentioned definition of town as a place of concentration of manufacturing and service industries. Considering the very low percentages of agricultural population, this variable has proved sensitive to the existing socioeconomic structure of settlement. In addition, the model uses the variable relating to the percentage of non-agricultural households, which reflects the actual situation, especially the physiognomical characteristics of settlements.

8.4. Physiognomical i.e. morphological characteristics of settlements (expressed in the percentage of non-agricultural households)

The percentage of non-agricultural households i.e. the percentage of households without farms has proved important as early as 1980s. This is because functions change faster than structures, resulting in physiognomy of less or more urbanised villages that reflects the old way of life depending on agriculture, which is still frequently present in the culture, although it is not the basic source of income for a large part of the population.

The physiognomy is reflected in the appearance of housing and presence of farming facilities, size of land surrounding the property and ownership of land or cattle⁷⁾.

Ownership of land and cattle is considered an important part of rurality, regardless of the fact that the percentage of agricultural population is very low today. This variable applies only to settlements with the population under 5 000.

7) Kućanstvom s poljoprivrednom proizvodnjom se smatra svako kućanstvo čije je raspoloživo poljoprivredno zemljište (oranice + voćnjaci + vinogradi + maslinici + pasadnici + livade + pašnjaci + povrtnjaci + staklenici) 10 i više ari. Takvim kućanstvom smatra se i ono koje ima manje od 10 ari poljoprivredne površine ili uopće nema poljoprivrednu površinu, a posjeduje jedno gnlo odrasle stoke (jedno govedo ili jednu svinju ili jednu ovcu ili jednu kozu) ili 10 i više peradi.

7) Household with agricultural production is any household whose utilisable farmland (fields+orchards+vineyards+olive-groves+nurseries+meadows+pastures+vegetable patches+greenhouses) amounts to 10 and more ares. Agricultural households are also those with less than 10 ares of farmland or no farmland at all, but which own: 1 head of adult stock (1 head of cattle, or 1 swine, or 1 sheep or 1 goat), or 10 or more poultry.)

9. TESTIRANJE MODELA NA SKUPU NASELJA U POPISU 2001.

Primjena predloženog modela diferenciranja tipova naselja na skup naselja korišten pri Popisu 2001. i uvažavanje naknadno proglašenih upravnih gradova, rezultirali su izdvajanjem 143 gradska naselja. Prema podacima Popisa 2001. u njima je živjelo 2 379 047 stanovnika, što je činilo 53,6% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Usporedbom s brojem gradova i udjelom gradskog stanovništva u ukupnom stanovništvu u popisima od 1961. do 2001. zaključujemo kako model, uz sva spomenuta ograničenja bilo kojeg načina statističke diferencijacije naselja, odražava realan broj gradova u Republici Hrvatskoj danas.

9. TESTING THE MODEL ON A SETTLEMENT GROUP IN 2001 CENSUS

Implementation of the proposed model for the differentiation of settlement type on a settlement group used in the 2001 census, including the additionally proclaimed administrative towns, resulted in the identification of 143 urban settlements. According to the 2001 census, these settlements had the population of 2,379,047, 53.6% of the total Croatian population. By comparing the number of towns and the percentage of urban population in the total population in the censuses conducted between 1961 and 2001, we conclude that the model, with all of the mentioned limitations of any type of statistical settlement differentiation, reflects the actual number of towns existing in Croatia today.

Tablica 7. BROJ GRADOVA, BROJ I UDIO GRADSKOG STANOVNIŠTVA 1961. – 2001.
NUMBER OF TOWNS, NUMBER AND PERCENTAGE OF URBAN POPULATION 1961-2001

Popis <i>Census</i>	Broj gradova <i>Number of towns</i>	Broj gradskog stanovništva <i>Number of urban population</i>	Udio gradskog stanovništva u ukupnom stanovništvu <i>Percentage of urban population in the total population</i>
1961.	70	1 280 119	30,8%
1971.	103	1 815 914	41,0%
1981.	100	2 189 904	47,8%
1991.	117	2 452 453	51,3%
2001.	139	2 393 746	53,9%
2001.	143	2 379 047	53,6%

Popis 1961. i 1971.
Census 1961 and 1971 broj gradova i gradskog stanovništva određen prema modelu DZS-a (tablica 1)
number of towns and urban population according to the model of the Croatian Bureau of Statistics (table 1)

Popis 1981. i 1991.
Census 1981 and 1991 broj gradova i gradskog stanovništva određen prema modelu M. Vreska (tablica 5)
number of towns and urban population according to the model of M. Vresk (table 5)

Popis 2001.
Census 2001 broj gradova i gradskog stanovništva određen prema modificiranom modelu M. Vreska (A. Lukić) (tablice 6)
number of towns and urban population according to the modified model of M. Vresk (A. Lukić) (table 6)

Popis 2001.
Census 2001 broj gradova i gradskog stanovništva određen prema predloženom modelu (tablica 3)
number of towns and urban population according to the proposed model (table 3)

Poseban izazov u budućnosti predstavljaju izrade statističkog modela koji će preciznije istražiti i diferencirati skupinu Ruralnih i prijelaznih naselja (koja, kako je istaknuto u ovom modelu, uključuje sela i ostala ruralna naselja te suburbana naselja).

A special challenge for the future will be to create a statistical model that shall research and differentiate more precisely the group of Rural and semi-urban settlements (which, as was emphasised in this model, would include villages and other rural settlements, and suburban settlements).

Time će upozoriti na snažan trend porasta broja stanovnika i izrazitu urbanizaciju prigradskih zona velikih i dijela srednjih gradova Republike Hrvatske te naglašenu dužobalnu, linearnu koncentraciju stanovništva. Također, primjenom Geografskoga informacijskog sustava (GIS) i ostalih prednosti informatičkih metoda u istraživanjima, omogućuje se i nadilaženje problema koji u diferenciranju tipova naselja predstavljaju administrativne granice.

This shall point to the powerful trend of the increase of population and extreme urbanisation of suburban regions of large and particular medium-sized Croatian towns, as well as the intense linear concentration of population in the coastal regions. In addition, applying the Geographic Information System (GIS) and other advantages of remote methods in research shall enable the overcoming of problems of administrative borders during the differentiation of settlement types.

Dodatak 1.
Annex 1.

Tablični prikaz naselja prema klasifikacijskim razredima
Table overview of settlements according to the classification classes

Klasifikacijski razredi <i>Classification classes</i>	Županija (Prostorne jedinice za statistiku 3. razine)	County of (Statistical regions at level 3)	Naselje <i>Settlements</i>	Broj stanovnika <i>Number of population</i>
do 1 499 – ukupno/ <i>Total</i>				7 937
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Čabar	511
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Rab	554
	Krapinsko-zagorska	<i>Krapina-Zagorje</i>	Klanjec	562
	Šibensko-kninska	<i>Šibenik-Knin</i>	Skradin	619
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Vrlika	959
	Zadarska	<i>Zadar</i>	Obrovac	1 055
	Karlovačka	<i>Karlovac</i>	Ozalj	1 164
	Zadarska	<i>Zadar</i>	Nin	1 256
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Sveta Nedelja	1 257
1 500 – 1 999 – ukupno/ <i>Total</i>				19 667
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Komiža	1 523
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Bakar	1 566
	Krapinsko-zagorska	<i>Krapina-Zagorje</i>	Pregrada	1 654
	Istarska	<i>Istria</i>	Buzet	1 721
	Karlovačka	<i>Karlovac</i>	Slunj	1 776
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Vis	1 776
	Varaždinska	<i>Varaždin</i>	Varaždinske Toplice	1 877
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Vrbovsko	1 894
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Stari Grad	1 906
	Varaždinska	<i>Varaždin</i>	Novi Marof	1 981
	Sisačko-moslavačka	<i>Sisak-Moslavina</i>	Hrvatska Kostajnica	1 993
2 000 – 4 999 – ukupno/ <i>Total</i>				177 316
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Cavtat	2 015
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Kastav	2 037
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Baška Voda	2 045
	Šibensko-kninska	<i>Šibenik-Knin</i>	Murter	2 068
	Ličko-senjska	<i>Lika-Senj</i>	Novaija	2 078
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Vrgorac	2 188
	Požeško-slavonska	<i>Požega-Slavonski Brod</i>	Velika	2 249
	Požeško-slavonska	<i>Požega-Slavonski Brod</i>	Lipik	2 300
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Cres	2 333
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Trilj	2 381
	Krapinsko-zagorska	<i>Krapina-Zagorje</i>	Donja Stubica	2 524
	Istarska	<i>Istria</i>	Medulin	2 580
	Zadarska	<i>Zadar</i>	Benkovac	2 622
	Istarska	<i>Istria</i>	Novigrad	2 629
	Zadarska	<i>Zadar</i>	Pag	2 701
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Opuzen	2 730
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Sveti Ivan Zelina	2 772
	Požeško-slavonska	<i>Požega-Slavonski Brod</i>	Kutjevo	2 826
	Krapinsko-zagorska	<i>Krapina-Zagorje</i>	Zabok	2 859
	Bjelovarsko-bilogorska	<i>Bjelovar-Bilogora</i>	Čazma	2 878
	Krapinsko-zagorska	<i>Krapina-Zagorje</i>	Zlatar	2 889
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Kraljevica	2 897
	Istarska	<i>Istria</i>	Buje	3 001
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Supetar	3 016
	Sisačko-moslavačka	<i>Sisak-Moslavina</i>	Glina	3 116
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Korčula	3 126
	Bjelovarsko-bilogorska	<i>Bjelovar-Bilogora</i>	Grubišno Polje	3 171

(nastavak)
(continued)

Klasifikacijski razredi <i>Classification classes</i>	Županija (Prostorne jedinice za statistiku 3. razine)	County of (Statistical regions at level 3)	Naselje <i>Settlements</i>	Broj stanovnika <i>Number of population</i>
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Lovran	3 241
	Međimurska	<i>Međimurje</i>	Mursko Središće	3 322
	Šibensko-kninska	<i>Šibenik-Knin</i>	Drnj	3 332
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Krk	3 364
	Istarska	<i>Istria</i>	Vodnjan	3 406
	Krapinsko-zagorska	<i>Krapina-Zagorje</i>	Oroslavje	3 420
	Varaždinska	<i>Varaždin</i>	Ludbreg	3 465
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Đurđenovac	3 472
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Dugi Rat	3 507
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Matulji	3 570
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Blato	3 659
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Hvar	3 672
	Požeško-slavonska	<i>Požega-Slavonski Brod</i>	Pleternica	3 739
	Varaždinska	<i>Varaždin</i>	Lepoglava	4 084
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Novi Vinodolski	4 119
	Bjelovarsko-bilogorska	<i>Bjelovar-Bilogora</i>	Garešnica	4 252
	Virovitičko-podravska	<i>Virovitica-Podravina</i>	Orahovica	4 262
	Međimurska	<i>Međimurje</i>	Prelog	4 288
	Sisačko-moslavačka	<i>Sisak-Moslavina</i>	Popovača	4 312
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Imotski	4 347
	Ličko-senjska	<i>Lika-Senj</i>	Otočac	4 354
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Vela Luka	4 380
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Delnice	4 451
	Krapinsko-zagorska	<i>Krapina-Zagorje</i>	Krapina	4 647
	Požeško-slavonska	<i>Požega-Slavonski Brod</i>	Pakrac	4 772
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Vrbovec	4 862
	Istarska	<i>Istria</i>	Pazin	4 986
5 000 – 9 999 – ukupno/Total				212 202
	Vukovarsko-srijemska	<i>Vukovar-Sirmium</i>	Gunja	5 033
	Zadarska	<i>Zadar</i>	Biograd na Moru	5 259
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Darda	5 394
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Jastrebarsko	5 419
	Varaždinska	<i>Varaždin</i>	Ivanec	5 434
	Ličko-senjska	<i>Lika-Senj</i>	Senj	5 491
	Virovitičko-podravska	<i>Virovitica-Podravina</i>	Pitomača	5 712
	Vukovarsko-srijemska	<i>Vukovar-Sirmium</i>	Otok	5 858
	Vukovarsko-srijemska	<i>Vukovar-Sirmium</i>	Ilok	5 897
	Ličko-senjska	<i>Lika-Senj</i>	Gospić	6 088
	Šibensko-kninska	<i>Šibenik-Knin</i>	Vodice	6 116
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Kaštel Sućurac	6 236
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Mali Lošinj	6 296
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Ploče	6 537
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Omiš	6 565
	Karlovačka	<i>Karlovac</i>	Duga Resa	6 601
	Koprivničko-križevačka	<i>Koprivnica-Križevci</i>	Đurđevac	6 616
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Donji Miholjac	6 680
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Črikvenica	7 121
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Belišće	7 197
	Sisačko-moslavačka	<i>Sisak-Moslavina</i>	Novska	7 270
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Ivanić Grad	7 714

(nastavak)
(continued)

Klasifikacijski razredi <i>Classification classes</i>	Županija (Prostorne jedinice za statistiku 3. razine)	County of (Statistical regions at level 3)	Naselje <i>Settlements</i>	Broj stanovnika <i>Number of population</i>
	Istarska	<i>Istria</i>	Umag	7 769
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Opatija	7 850
	Istarska	<i>Istria</i>	Labin	7 904
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Valpovo	7 904
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Našice	8 173
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Beli Manastir	8 671
	Karlovačka	<i>Karlovac</i>	Ogulin	8 712
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Dugo Selo	8 880
	Bjelovarsko-bilogorska	<i>Bjelovar-Bilogora</i>	Daruvar	9 805
10 000 i više – ukupno <i>10 000 and more – Total</i>				1 961 430
	Istarska	<i>Istria</i>	Poreč	10 448
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Trogir	10 907
	Virovitičko-podravska	<i>Virovitica-Podravina</i>	Slatina	10 920
	Šibensko-kninska	<i>Šibenik-Knin</i>	Knin	11 128
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Sinj	11 468
	Koprivničko-križevačka	<i>Koprivnica-Križevci</i>	Križevci	11 541
	Brodsko-posavska	<i>Slavonski Brod-Posavina</i>	Nova Gradiška	13 264
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Makarska	13 381
	Istarska	<i>Istria</i>	Rovinj	13 467
	Vukovarsko-srijemska	<i>Vukovar-Sirmium</i>	Županja	13 775
	Sisačko-moslavačka	<i>Sisak-Moslavina</i>	Petrijna	13 801
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Metković	13 873
	Sisačko-moslavačka	<i>Sisak-Moslavina</i>	Kutina	14 814
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Samobor	15 147
	Virovitičko-podravska	<i>Virovitica-Podravina</i>	Virovitica	15 589
	Međimurska	<i>Međimurje</i>	Čakovec	15 790
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Solin	15 850
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Zaprešić	17 538
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Đakovo	20 912
	Požeško-slavonska	<i>Požega-Slavonski Brod</i>	Požega	20 943
	Koprivničko-križevačka	<i>Koprivnica-Križevci</i>	Koprivnica	24 809
	Bjelovarsko-bilogorska	<i>Bjelovar-Bilogora</i>	Bjelovar	27 783
	Vukovarsko-srijemska	<i>Vukovar-Sirmium</i>	Vukovar	30 126
	Dubrovačko-neretvanska	<i>Dubrovnik-Neretva</i>	Dubrovnik	30 436
	Vukovarsko-srijemska	<i>Vukovar-Sirmium</i>	Vinkovci	33 239
	Zagrebačka	<i>Zagreb</i>	Velika Gorica	33 339
	Sisačko-moslavačka	<i>Sisak-Moslavina</i>	Sisak	36 785
	Šibensko-kninska	<i>Šibenik-Knin</i>	Šibenik	37 060
	Varaždinska	<i>Varaždin</i>	Varaždin	41 434
	Grad Zagreb	<i>City of Zagreb</i>	Sesvete	44 914
	Karlovačka	<i>Karlovac</i>	Karlovac	49 082
	Istarska	<i>Istria</i>	Pula	58 594
	Brodsko-posavska	<i>Slavonski Brod-Posavina</i>	Slavonski Brod	58 642
	Zadarska	<i>Zadar</i>	Zadar	69 556
	Osječko-baranjska	<i>Osijek-Baranja</i>	Osijek	90 411
	Primorsko-goranska	<i>Primorje-Gorski kotar</i>	Rijeka	143 800
	Šplitsko-dalmatinska	<i>Split-Dalmatia</i>	Split	175 140
	Grad Zagreb	<i>City of Zagreb</i>	Zagreb	691 724

Dodatak 2.

Annex 2

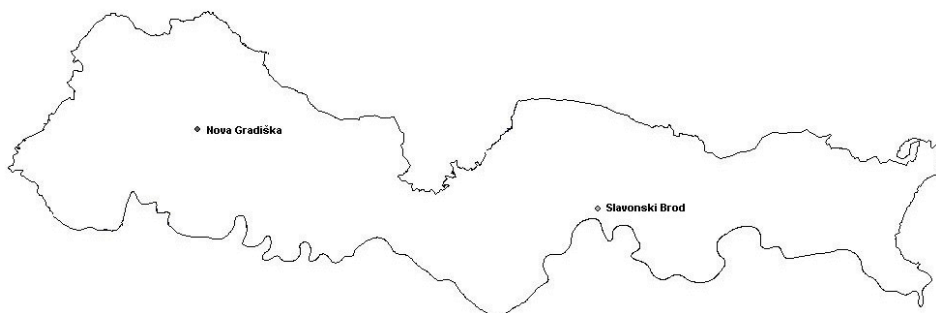
Karte urbanih naselja po abecednom redu županija

Maps of urban settlements according to the alphabetical order of counties

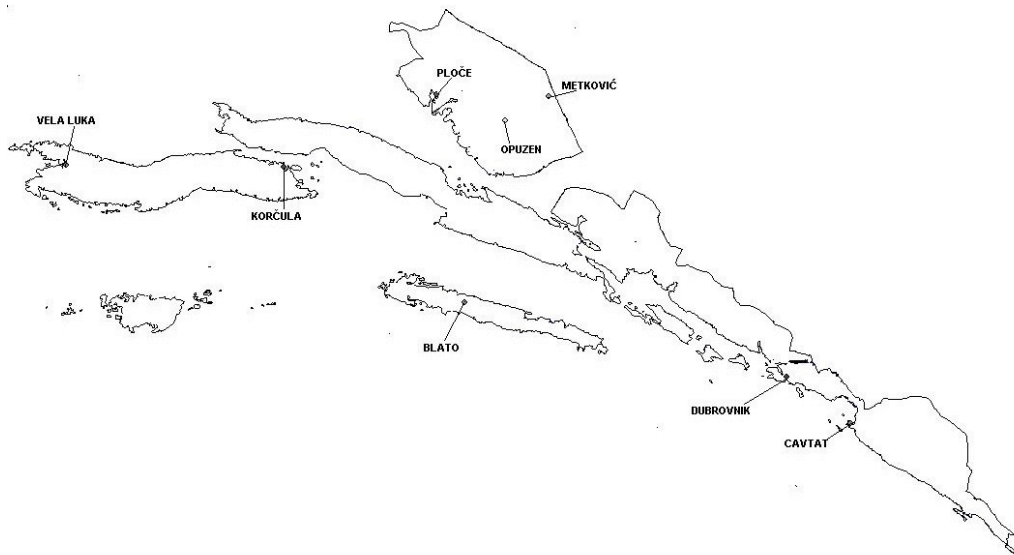
VII. BJELOVARSKO-BILOGORSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF BJELOVAR-BILOGORA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

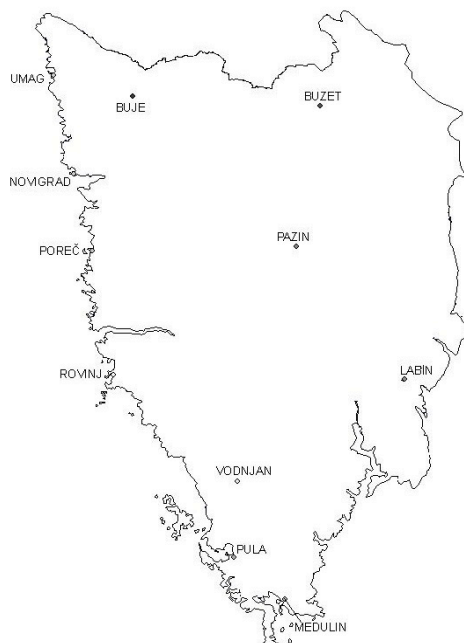
XII. BRODSKO-POSAVSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF SLAVONSKI BROD-POSAVINA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

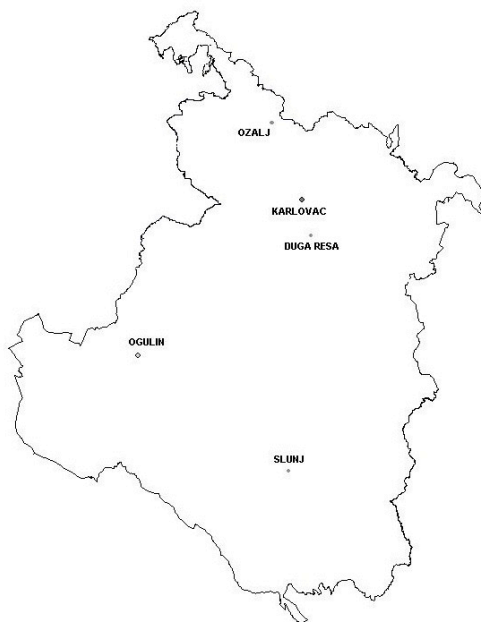
XIX. DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF DUBROVNIK-NERETVA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

XVIII. ISTARSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF ISTRIA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

IV. KARLOVAČKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF KARLOVAC, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

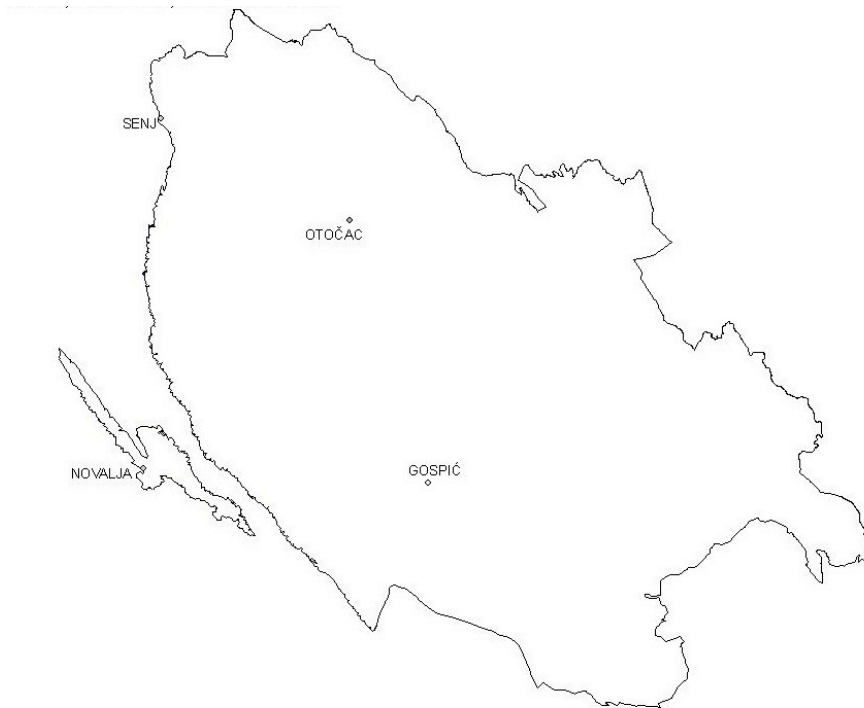
VI. KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF KOPRIVNICA-KRIŽEVCI, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

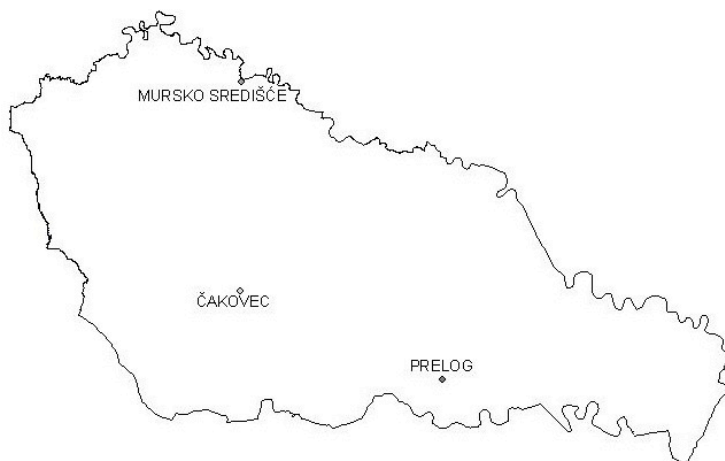
II. KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF KRAPINA-ZAGORJE, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

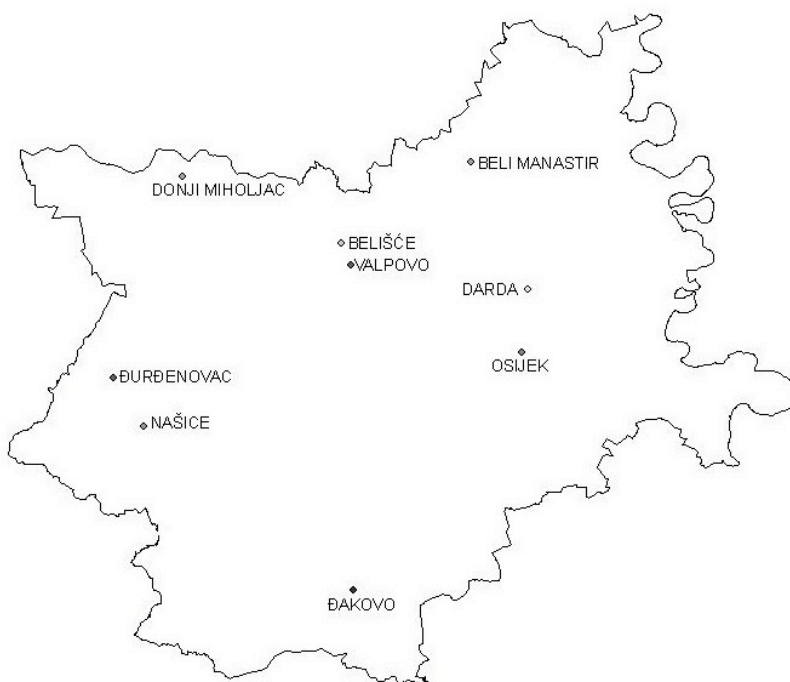
IX. LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF LIKA-SENJ, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

XX. MEĐIMURSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF MEĐIMURJE, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

XIV. OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF OSIJEK-BARANJA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

XI. POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF POŽEGA-SLAVONIA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

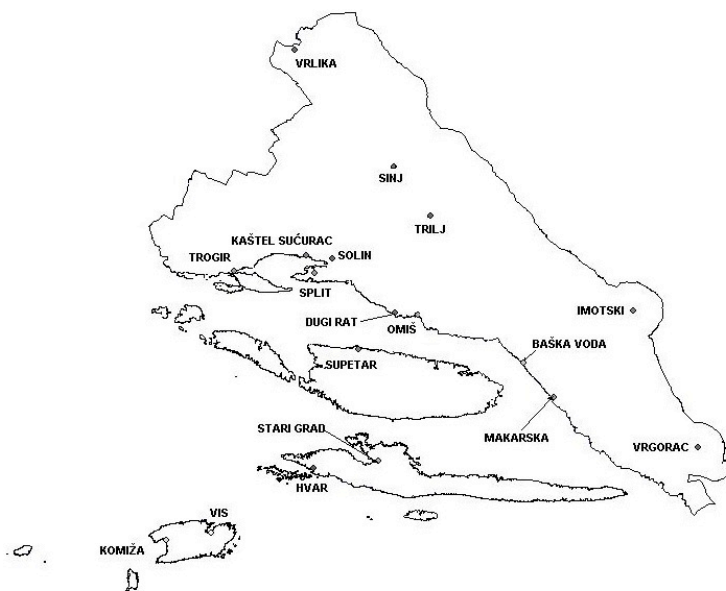
VIII. PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF PRIMORJE-GORSKI KOTAR, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

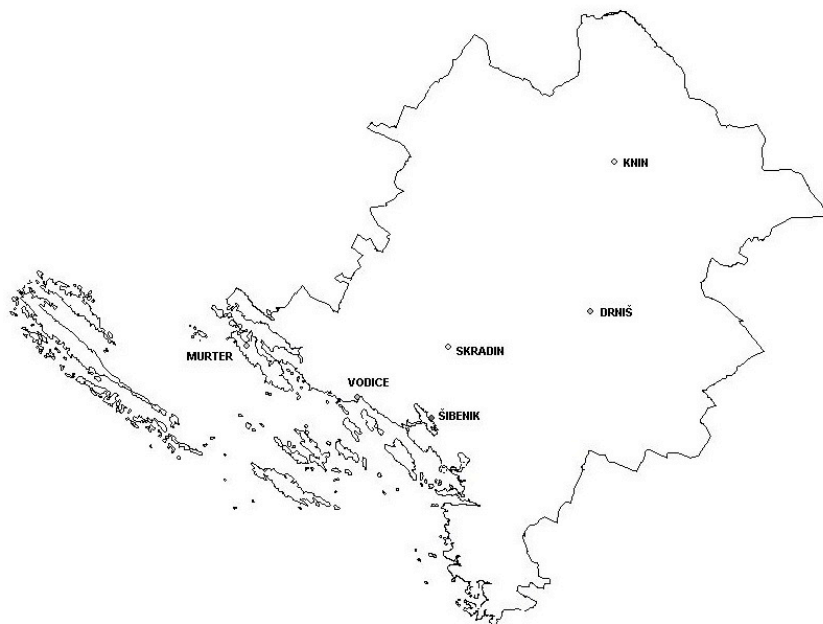
III. SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF SISAK-MOSLAVINA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

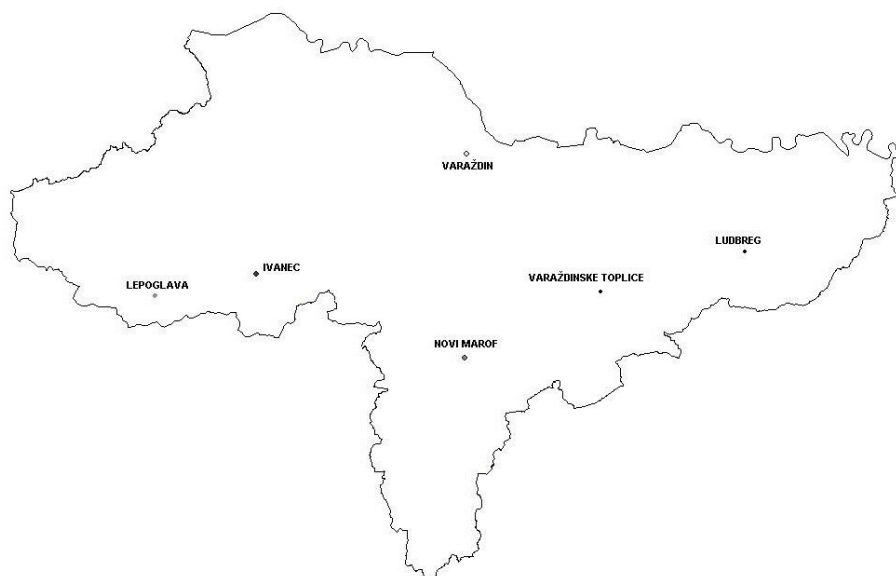
XVII. SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF SPLIT-DALMATIA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

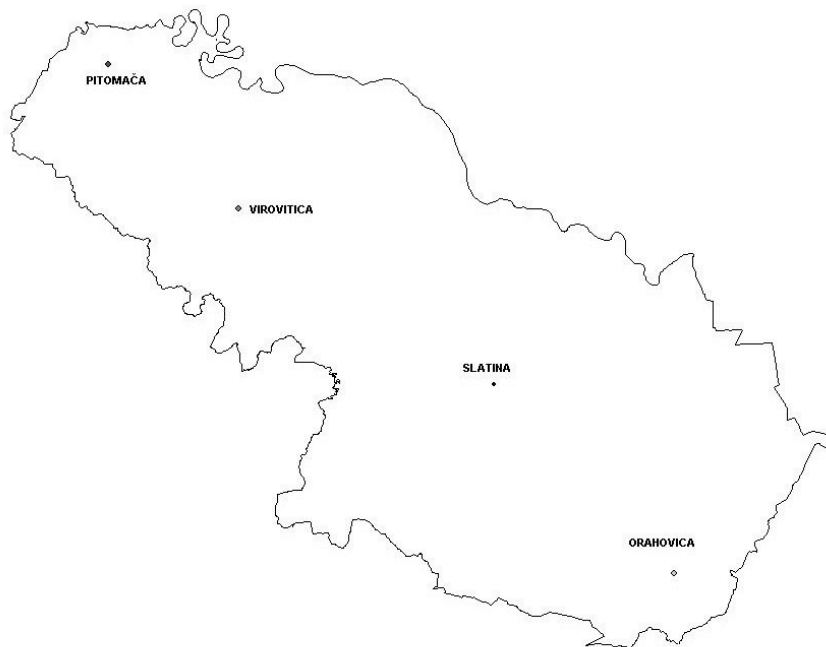
XV. ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF ŠIBENIK-KNIN, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

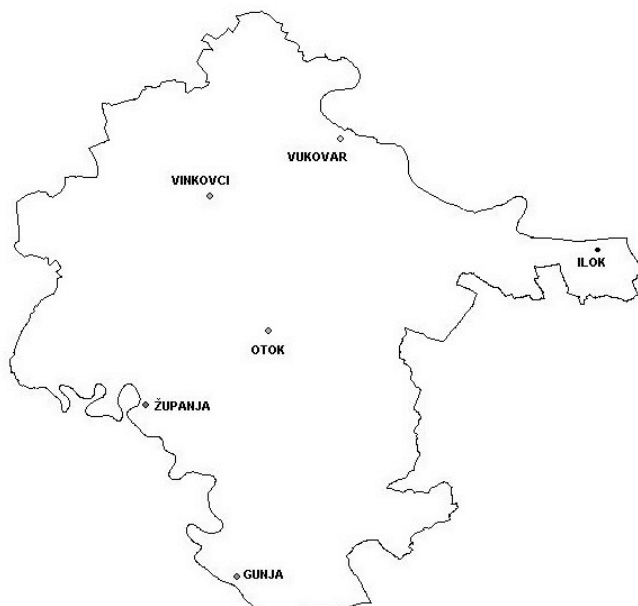
V. VARAŽDINSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF VARAŽDIN, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

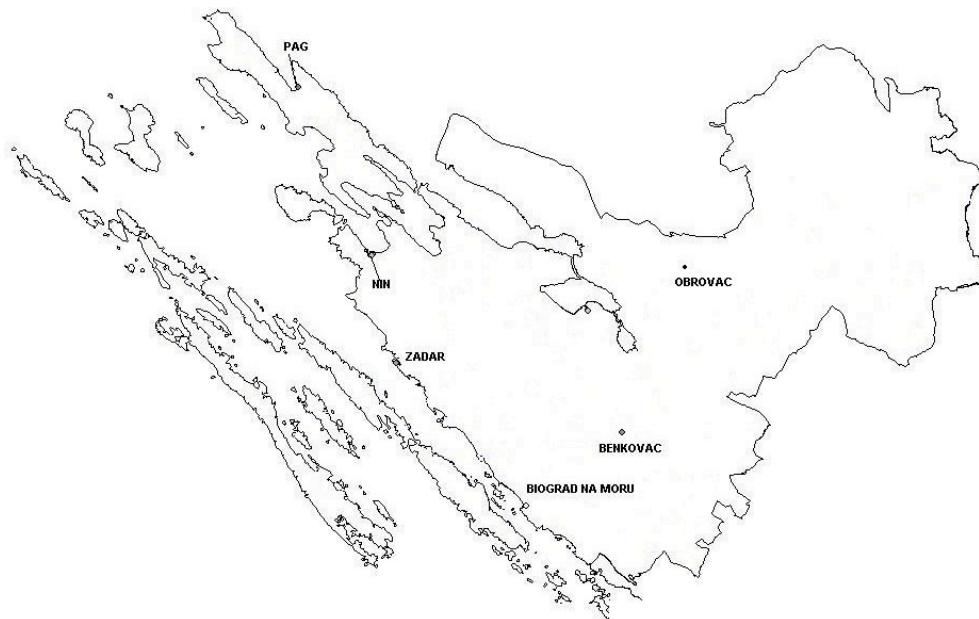
X. VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF VIROVITICA-PODRAVINA, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

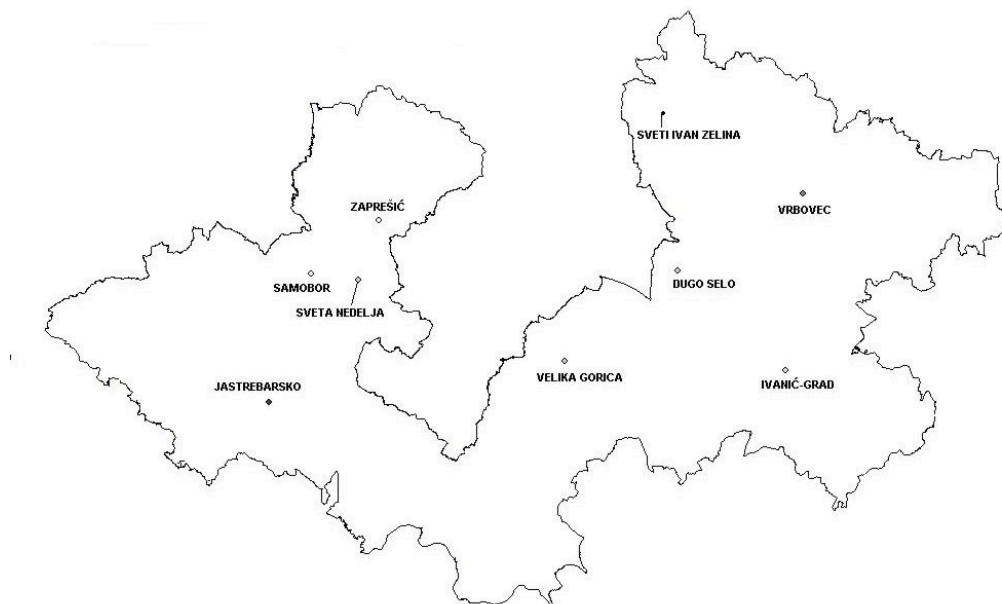
XVI. VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF VUKOVAR-SIRMIUM, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

XIII. ZADARSKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF ZADAR, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

I. ZAGREBAČKA ŽUPANIJA, URBANA NASELJA, STANOVNIŠTVO U 2001.
COUNTY OF ZAGREB, URBAN SETTLEMENTS, POPULATION YEAR 2001.

10. LITERATURA BIBLIOGRAPHY

Lukić, A. (2009.) Tipologija ruralnih područja Hrvatske – geografski aspekt, doktorska disertacija, Geografski odsjek PMF-a, Zagreb.
Typology of rural areas in the Republic of Croatia – a geographical aspect, PhD thesis, Department of Geography, Faculty of Science, Zagreb

Vresk, M. (2002.) Grad i urbanizacija, Osnove urbane geografije, Zagreb: Školska knjiga.
City and urbanization, the basics of urban geography, publisher Školska knjiga, Zagreb

Vresk, M. (2008.) Gradska i ostala naselja u Hrvatskoj – Model izdvajanja u 2001.
Geografski horizont, 54(2), 53 – 57.
Urban and rural settlements in Croatia – model of allocation in 2001., publisher Geografski horizont, 54 (2), 53 – 57

Zupanc, I. (2008.) Gradska naselja Hrvatske u popisima stanovništva 1961. – 2001. *Geografski horizont*, 54(2), 43 – 52.
Croatian Urban settlements in population censuses 1961 – 2001, publisher Geografski horizont, 54 (2), 43 – 52.

Preporuke za Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2010. koje su napravljene u suradnji s Eurostatom, Ujedinjeni narodi, New York i Ženeva, 2006.
Recommendations for the 2010 Censuses of Population and Housing prepared in cooperation with EUROSTAT, United Nations, New York and Geneva, 2006.

Načela i preporuke za Popis stanovništva, kućanstava i stanova, verzija 2, Ujedinjeni narodi, 2008.
Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses, Revision 2, United Nations, 2008.

Nova tipologija pretežno ruralnih, srednjih i pretežno urbanih regija (suradnja DG AGRI, EUROSTAT, JRC i DG REGIO), OECD-ova regionalna tipologija.GOV/tdpc/ti(2007). Pariz.
A new typology of predominantly rural, intermediate and predominantly urban regions (jointly by DG AGRI, EUROSTAT, JRC and DG REGIO), OECD Regional Typology.GOV/tdpc/ti(2007)8.2007.Paris.

Domaći izvori
Domestic sources